

Statsforvalteren i Agder

Kommunen som samfunnsutvikler

Dette er kapittel 5 i hovedrapporten

Innholdsfortegnelse

5. Konsekvensene av en deling for kommunen som samfunnsutvikler	4
5.1. Kommunenes rolle som samfunnsutvikler	4
5.2. Kristiansand kommunes arbeid med samfunnsutvikling	5
5.3. Betydningen av Kristiansand som storby.....	8
5.4. Eksterne uttalelser relatert til Kristiansands rolle innen samfunnsutvikling	9
5.4.1. Region Kristiansand Interkommunale politiske råd.....	9
5.4.2. Agder fylkeskommune	10
5.4.3. NHO Agder.....	12
5.4.4. Næringsforeningen i Kristiansand	13
5.4.5. Kvadraturen Gårdeierforening og Kvadraturforeningen	14
5.4.6. Universitetet i Agder	15
5.4.7. Sørlandet sykehus HF.....	16
5.4.8. Statens vegvesen	17
5.5. Konsekvenser av en kommunedeling.....	18
5.5.1. Status og utfordringer framover uten deling.....	18
5.5.2. Konsekvenser av en deling	19

Oppsummering av kapittel 5

Statforvalterens vurdering av konsekvenser av å dele kommunen

- Et vedtak om deling vil medføre betydelig risiko for at kommunens organisasjon blir mer innadvendt i delingsperioden, og mindre grad i stand til å være aktiv i sin regionale utviklingsrolle.
- Agder er nå inne i et begrenset tidsvindu i det grønne skiftet, hvor beslutning om store etableringer med langvarige virkninger blir tatt. Det er risiko for at tapte muligheter nå vil medføre redusert økonomisk utvikling i en lengre periode.
- Det er ikke gitt at et slikt etterslep kan tas igjen i ettertid.
- Sentrale medarbeidere har vært tungt belastet over tid gjennom både bygging av ny kommune og deretter håndtering av pandemien. Et vedtak om deling vil gi økt risiko for at kommunen mister nøkkelpersoner, og særlig innovasjonskompetanse.
- Søgne og Songdalen ikke vil kunne ha spesialiserte utviklingsenheter etter deling, og Kristiansands gjennomføringskraft vil bli svekket.
- En deling vil kunne bremse det omfattende og systematiske arbeidet Kristiansand nå gjør i forhold til oppfølging av alle FNs bærekraftsmål, og for klimagassutslipp spesielt.

5. Konsekvensene av en deling for kommunen som samfunnsutvikler

5.1. Kommunenes rolle som samfunnsutvikler

Arbeidet med samfunnsutvikling er som beskrevet i kapittel 1, en av de fire hovedoppgavene norske kommuner har, sammen myndighetsutøvelse, tjenesteyting, samt å være lokaldemokratisk arena. Kommunenes rolle som samfunnsutvikler handler om langsiktig arealbruk og utbyggingsmønster, utbygging av infrastruktur, steds- og sentrumsutvikling, næringsutvikling, miljø og folkehelse i videste forstand. Rollen favner videre enn de oppgavene en kommune er pålagt å utføre gjennom lover og forskrifter, og er i stor grad basert på samarbeid med og mobilisering av aktører i og utenfor egen kommune. Det er lagt til rette for satsing på kommunens utviklingsrolle gjennom flere statlige programmer og prosjekter de senere årene.

De grunnleggende oppgavene innen dette feltet, som alle kommuner skal utføre, er arealplanlegging, næringsutvikling og samhandling med andre aktører.

- Kommunene skal gjennom planer og tiltak skape helhetlig utvikling av lokalsamfunnet og gode levekår for innbyggerne. Lovgrunnlaget er først og fremst plan- og bygningsloven, der kommunens rolle som ansvarlig for arealdisponeringen innenfor kommunens grenser er helt sentral. I tillegg kommer krav i særlovgivningen, for eksempel folkehelseloven og naturmangfoldloven. Det skal i planleggingen legges vekt på langsiktige løsninger, og konsekvenser for miljø og samfunn skal vurderes.
- Mye av den kommunale innsatsen for samfunnsutvikling skjer på områder der den lokale friheten stor. Kommunene er nærmest på innbyggerne og har gjennom sin lokalkunnskap gode forutsetninger for å være førstelinje for bedrifter, gründere, samfunnsentreprenører og ildsjeler. I dette arbeidet må kommunene ha god henvisningskompetanse, oversikt over hva de ulike virkemiddelaktørene kan bidra med og slik gi effektiv veiledning til dem som trenger det. I tillegg ligger det i denne rollen en lederoppgave for kommunene gjennom å mobilisere, utløse og støtte opp lokale initiativ innen bl.a. stedsutvikling, inkludering og omdømmebygging.
- I både små og store kommuner er samarbeid viktig i utførelsen av samfunnsutviklerrollen. Aktører kommunen har kontakt og samarbeid med, er innbyggere, lag og organisasjoner, næringsliv og kompetansemiljøer i kommunen, men også ulike aktører på regionalt, nasjonalt og internasjonalt nivå. Samarbeidet dreier seg om arenabygging, dialog, medvirkning, samarbeid, nettverksbygging og etablering av partnerskap. Plan- og bygningsloven slår videre fast at planlegging og vedtak skal sikre åpenhet, forutsigbarhet og medvirkning for alle berørte interesser og myndigheter.

For en stor kommune som Kristiansand har en ny side ved samfunnsutvikler-rollen blitt tydelig i det siste. Det er rollen med å bidra til omstilling og nye løsninger i møte med de store utfordringene vi står overfor som samfunn, med demografiske endringer («eldrebølge»), klima- og naturkrise, og synkende oljeinntekter. Disse utfordringene er nå akutte, og omstilling må skje. De store kommunenes rolle som motor i dette arbeidet, i samarbeid med forskning og næringsliv er av vesentlig betydning. De mindre kommunene vil normalt mangle

både kompetanse og arbeidskapasitet til å møte disse oppgavene på egenhånd, og samarbeid der de store leder an synes nødvendig.

De samfunnsmessige hensyn som kommunen skal ivareta kan da oppsummeres som:

- Helhetlig ivaretagelse av areal- og transportinteresser tilpasset klima- og miljøhensyn.
- Tilrettelegging for positiv utvikling i lokalsamfunnet og storsamfunnet.
- Utviklingskraft i møte med utfordringsbilde og omstillingsbehov.

For å kunne fylle disse oppgavene, må kommunene ha både tilstrekkelig fagkompetanse og kapasitet. I en tett sammenvokst byregion hvor befolkningens hverdagsregion dekker flere kommuner, vil en effektiv areal- og samfunnsplanlegging lettere kunne skje på regionnivået enn bare i den enkelte kommune.

5.2. Kristiansand kommunes arbeid med samfunnsutvikling

I arbeidet med å bygge en ny kommune ved sammenslåingen i 2020, var et av grepene etableringen av et nytt stabsområde for Samhandling og innovasjon. Dette grepet er konkretiseringen av et gjennomgående ønske om å skape en utviklingsorientert og lærende organisasjon. Arbeidet med samfunnsutvikling angår de fleste deler av kommunens apparat, og tunge oppgaver innen arealplanlegging og klimabudsjett mm. ligger i teknisk sektor, jf. kapittel 4.5.7. Vi vil i det følgende gå gjennom virksomheten innenfor stabsområdet Samhandling og innovasjon, basert på kommunens økonomiplan 2023-26, og deretter drøfte hvordan dette vil bli påvirket av en eventuell deling av kommunen.

Samhandling og innovasjon har i dag overordnet ansvar for kommunens arbeid med samfunnsutvikling og bærekraftig utvikling internt og eksternt. Det innebærer et ansvar for kommunens næringsavdeling, kommuneplanens samfunnsdel, planstrategien, digitalisering og forskning. Området er en spesialisert utviklingsavdeling som bidrar aktivt i andre stabs- og tjenesteområder som pådriver for innovasjon, fornying, forenkling og forbedring av kommunale tjenester. I tillegg mobiliserer området ressurser til å nå felles mål både lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt.

Samhandling og innovasjon er organisert i fire kommunalsjefområder; Business Region Kristiansand, Digitalisering, Forskning og innovasjon og Strategi. Pr. september 2022 har området 29 årsverk og i tillegg noen prosjektstillinger hvor flere er eksternt finansiert. Samhandling og innovasjon knytter også til seg traineer og studenter i praksis. Business Region Kristiansand er en ordinær del av kommunens organisasjon med egen kommunalsjef, og utgjør kommunens næringsenhet. Som navnet antyder har enheten fått en noe friere stilling enn vanlig.

Området innehar kompetanse og oppgaver som beskrevet under.

- Analyse: Framstiller og formidler analyser for alle kommunens fagfelt (for eksempel behovsprogner for barnehager og sykehjem og kunnskapsgrunnlag for kommuneplanens arealdel).
- Planarbeid: Ansvar for kommuneplanens samfunnsdel, herunder å styrke sammenhengen mellom mål i kommuneplanen, øvrige tematiske planer og prioriteringer i økonomiplanen. Koordinerer områdenes planfaglige ressurser.

- Internasjonalt: Rådgivning til alle områdene knyttet til deltakelse i EU-programmer og andre nasjonale og internasjonale finansieringskilder, ansvar for strategisk utvikling av Kristiansands internasjonale nettverk og partnerskap, koordinering av ledelsens delegasjoner fra og til utlandet mv.
- Bærekraft: Arbeider med institusjonalisering av bærekraftig utvikling i kommunen, gjennom «bærekraftledelse», helhetlig planverk og virksomhetsstyring.
- Digitalisering: Fremmer fornyelse, forenkling og forbedring av kommunens tjenester med digitale virkemidler.
- Innovasjon: Bidrar til å utvikle kommunens innovasjonsevne i tett samarbeid med øvrige områder og relevante eksterne samarbeidspartnere. Ivaretagelse av prosjektledelse i flere innovasjonsprosjekter.
- Forskning: Bindeledd mellom kommunens tjenester og academia. Deltar i samarbeid med fagfeltene i kommunen gjennom hele forskningsprosessen – fra søknad om forskningsmidler til gjennomføring av prosjekt.
- Prosjekt og prosessledelse: Veiledning og bistand i prosess og prosjektledelse, både i utviklingsprosjekter og planprosesser.
- Samhandling og samfunnsutvikling: Ansvar for lederfora på tvers av områdene. Bidrar til å profesjonalisere ekstern samhandling. Støtter kommunedirektøren og kommuneledelsen i utøvelsen av deres roller/oppgaver på regionale og nasjonale arenaer.
- Næring: Arbeider med næringsutvikling gjennom politiske saker, rådgivning til ledelsen, fremskaffelse av kunnskapsgrunnlag, plansaker, bærekraftig omstilling, samarbeidsprosjekter med næringslivets aktører, bedriftsetableringer, profileringsarbeid mv.

Figur 5.1 viser oversikt over de prioriterte arbeidsoppgavene i stabsområdet Samhandling og innovasjon, slik det er fremstilt i kommunens økonomiplan 2023-2026.

3.5 Hovedprioriteringer

Figur 5.1: Oversikt over de prioriterte arbeidsoppgavene i stabsområdet Samhandling og innovasjon. Kilde: Kommunens økonomiplan 2023-2026.

I innledende kapittel om samfunnsutviklingen i forslaget til økonomiplan 2023-2026 vurderer kommunen at «Agder og Kristiansand har gått fra å ha et mål om å være ledende i utviklingen innenfor energi og det grønne skiftet, til og faktisk nå å innta denne posisjonen. Gjennom sommeren 2022 har det falt på plass fremtredende prosjekter i nesten alle segmenter innenfor fornybar energi, lagring og CO2 fangst. Dette gir oss et unikt utgangspunkt for mulig vekst.»

I presentasjonen av stabsområdet lenger ute i økonomiplanen, går det fram at Business Region Kristiansand derfor må prioritere større ressurser til dette arbeidet i en periode, for å utnytte mulighetsrommet mens det er der. I kombinasjon med nedbemanning og innsparinger medfører dette at andre næringsutviklingsaktiviteter må nedprioriteres. Kommunen informerer samtidig om at nøkkelpersoner i Samhandling og innovasjon vil være

sentrale i arbeidet både fram mot et en avklaring om deling skal skje, og i gjennomføringen av en eventuell deling. Disse ressursene tas fra utviklingsarbeidet. Enheten har allerede i størrelsesorden et halvt årsverk på delingssaken i 2022.

I mindre kommuner er ofte næringsutviklingsarbeidet en deltidsstilling, eller en oppgave for ordføreren. I Kristiansand kommune har storbyrollen gjort at mindre kommuner kan hekte seg på et større og samlende innovasjonsarbeid. Eksempelvis har Birkenes kommune bare en person ansatt innen næringsutvikling, og denne medarbeideren er nå del av Business Region Kristiansand, og enheten utfører næringsarbeidet også for Birkenes kommune.

5.3. Betydningen av Kristiansand som storby

Kristiansands posisjon som regionhovedstad er belyst i kapittel 2 både i geografi-perspektiv og i oversikten over interkommunalt samarbeid. Kommunens relativt nye rolle som fullverdig deltaker i KS Storbynettverk, verdien av dette for landsdelens kontakt og innflytelse på nasjonalt nivå er også belyst. I en fersk underveis-rapport fra et pågående forskningsprosjekt hos NORCE, om hvordan storbyenes rolle kan utvikles og bidra til å opprettholde generalistkommunesystemet, er de foreløpige kartleggingene oppsummert slik på side 18¹:

«Et hovedspørsmål i prosjektet er hva som kjennetegner storbyenes rolle i det interkommunale landskapet. Et hovedtrekk ved samtlige storbyer i undersøkelsen er at de inntar ledende roller i regionen. De er vertskommuner, ledere, hovedaksjonærer og bidrar i større grad enn de mindre kommunene med kompetanse og administrativ støtte i samarbeidene. Kartleggingene viser altså at storbyene har ledende roller både for å drive og utvikle det offentlige tjenestetilbudet, samt i samfunnsplanlegging og i politisk samhandling.

Som vist i kap. 2.4, deltar de store og sentrale kommunene i større grad enn andre kommuner i ordninger som har til hensikt å utvikle nye nasjonale løsninger som andre kommuner senere kan ta i bruk. Storbyene kan trolig spille en sterkere rolle nå det gjelder spredning av innovasjoner slik at disse kan implementeres og tas i bruk av andre kommuner.

Selv om storbyene inntar ledende roller i samhandling med sine respektive omlandskommuner, finner vi relativt store forskjeller mellom storbyene når det gjelder omfang og organisering av det interkommunale samarbeidet. Kristiansand og Trondheim utmerker seg med svært omfangsrikt interkommunalt samarbeid i form av nettverk som fokuserer på å skape oversikt over og bygge broer mellom fag og sektorer, mens dette er noe vi mindre grad finner i Bergen, Tromsø og Bærum.

Kristiansand kjennetegnes av å inngå i flerfunksjonelle samarbeid både med nabokommunene og alle kommunene innenfor fylkesgrensene. Gjennom det

---

¹ Blåka, Sara, Brandtzæg, Bent Aslak, Leknes, Einar og Magnussen, Erik, 2022: Innledende kartlegging av storbyenes rolle i generalistkommunesystemet. Foreløpige funn oktober 2022. NORCE og Telemarksforskning.

interkommunale regionrådet, Region Kristiansand, skal de fremme politiske saker med felles interesse for kommunene i Kristiansandsregionen og jobbe for å samordne det interkommunale samarbeidet mellom kommunene. Både regionrådet og nettverksstrukturen Vårt Agder har en tydelig samordnende ambisjon. Det vil si at samarbeidet ikke kun fokuserer på utvikling av nye prosjekter, men også på å skape oversikt og samordning mellom eksisterende samarbeid og fagfellesskap. Kristiansand fremstår ved sine ledende verv i disse nettverkene som en motor for regional utvikling og interkommunal samordning innad og mellom fagområder.»

Sitatet fra NORCE belyser rollen som regional motor på en god måte, og hvordan Kristiansand agerer sett i en nasjonal sammenheng.

Inntektssystemutvalget la fram sin utredning i august 2022. Vi tar her med et sitat fra innstillingen som viser hvordan utvalget vurderer Kristiansands rolle som senterkommune:

«Etter utvalgets vurdering kan det være grunn til å tro at storbyene har ekstrakostnader knyttet til landsdelssenterfunksjonen, som ikke kompenseres gjennom inntektssystemet. Rollen som motor, samfunnsutvikler og tjenesteleverandør for omkringliggende kommuner er spesielt kjennetegnende for landsdelssentrene, og dette taler for et ekstra tilskudd til disse kommunene. Utvalget mener at Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger og Kristiansand kan anses som landsdelssentre, og dermed kan kvalifisere for et særskilt landsdelssentertilskudd.» Kilde: Inntektssystemet for kommunene, NOU 2022:10, s. 218.

5.4. Eksterne uttalelser relatert til Kristiansands rolle innen samfunnsutvikling

Det er kommet uttalelser og innspill til arbeidet med kunnskapsgrunnet fra ulike aktører. Vi vil her referere de innspillene som tydelig tar opp temaer knyttet til Kristiansands arbeid med samfunnsutvikling i vid forstand. Dette er innspill fra fylkeskommunen, næringslivet og offentlige etater. Innspillene fra aksjonsgrupper, frivilligheten og enkeltpersoner mm. tar i liten grad opp disse aspektene, og disse er derfor omtalt i andre kapitler. Innspillene i sin helhet er tilgjengelig via vår nettside.

5.4.1. Region Kristiansand Interkommunale politiske råd

Region Kristiansand består av kommunene Birkenes, Iveland, Kristiansand, Lillesand, Lindesnes og Vennesla. Regionen har omtrent 55 % av Agders innbyggere i sine kommuner. Regionrådet består av ordførere (med stemmerett) og kommunedirektører i de seks kommunene, og med fylkesordfører og fylkeskommunedirektør som observatører. Innspillet til Statsforvalter ble presentert i innspillsmøte av ordføreren i Vennesla og rådets daglige leder, og notatet er utarbeidet etter vedtak i Region Kristiansands regionrådsmøte 23.09.22.

Utdrag av uttalelsen:

«Agder og Kristiansandsregionen er avhengig av en sterk og fremoverlent regionhovedstad

..... I arbeidet med ny næringsutvikling, har Kristiansand kommune en større nærings-satsing gjennom sin enhet Business Region Kristiansand. Business Region Kristiansand deler saker, kompetanse og initiativ med de andre kommunene i regionen og på Agder.»

«Agder og Kristiansandsregionen trenger Kristiansand som storby.»

--

«Agder og Kristiansandsregionen trenger forutsigbarhet og sikkerhet.

Store endringer globalt og nasjonalt gir behov for større forutsigbarhet for næringsliv og innbyggere. Sett i lys av den sikkerhetspolitiske situasjonen mener regionen at stabile strukturer sikrer avklarte ansvarsforhold og myndighet.

Konsekvenser for regionen ved langvarig oppdelingsprosess

Gitt hvor viktig Kristiansand er for regionen som vist over, er regionrådet bekymret for at fokuset ved en eventuell oppdeling av kommunen blir internt i stedet for å løfte hele regionen og Agder i en viktig fase i regionen.

Region Kristiansand trenger et sterkt og kraftfullt Kristiansand til videreutvikling av en sterk bo- og arbeidsregion. Agder trenger et aktivt Kristiansand for å styrke attraktivitet, gjennomføringskraft og posisjon nasjonalt.

For å levere på områdene næringsutvikling og samarbeid om nye arbeidsplasser, levekår, likestilling, inkludering og mangfold, klima og miljø og infrastruktur, er regionen avhengig av at Kristiansand kommune kan bruke kraft og engasjement på å løfte i lag med de andre kommunene i regionen og unngå langvarige reverseringsprosesser.»

5.4.2. Agder fylkeskommune

Agder fylkeskommune har levert et skriftlig innspill fra administrativt nivå.

Utdrag av uttalelsen:

«Agder fylkeskommune ønsker gjennom #vårtagder å skape en regional struktur for samhandling i Agder med mål om at vi i Agder skal få til store felles satsinger for å utvikle regionen. .... Storkommunen Kristiansand er en avgjørende samarbeidspartner for å oppnå disse målene. Vår region trenger fylkeskommunen og storkommunen Kristiansand som de to regionale drivkrefter. En oppsplitting vil føre til at Kristiansand kommune i de neste årene vil ha fokus på interne prosesser og ikke vil være i stand til å bidra som den aktive medspiller vi opplever i dag. Etter oppsplittingen vil Kristiansand være en mindre dominerende aktør i kraft av å være en mindre kommune med mindre gjennomslagskraft både regionalt og nasjonalt.

Agder fylkeskommune samarbeider, og har samarbeidet, godt med Kristiansand, Søgne og Songdalen, både før og etter de ble én kommune. Vi opplever ingen store forskjeller, men det er mer rasjonelt og praktisk med storkommunen. Storkommunen gir også større muligheter for deltakelse i eksterne samarbeidsprosjekter og nettverk.

I all hovedsak ser vi positivt på en storkommune Kristiansand som gjennom sin størrelse i befolkning, næringsliv, akademia og geografi har styrket sin posisjon som regionens motor for

omstilling, vekst og samfunnsutvikling. Et sterkt Kristiansand har positive ringvirkninger for kommunene i region Kristiansand, og for hele landsdelen.»

«Agder fylkeskommune opplever at dagens sammenslåtte Kristiansand kommune er en regional motor som har ressurser og vilje til å bidra mot våre felles mål. Vår region har med en fylkeskommune og en storkommune to regionale motorer. Dette gir stor slagkraft.

Ny storkommune oppleves positivt å samarbeide med. Det virker som store, gode og solide fagmiljøer kom raskt opp i fart etter etableringen av Kristiansand kommune, og viste entusiasme og interesse for å samarbeide og skape resultater i seg selv og med andre aktører i Agder. Det oppleves å være en tydelig styrke at Kristiansand er blitt større, og tar både ansvar og plass regionalt og nasjonalt.

Kristiansand kommune har vært en naturlig og sterk samarbeidspartner i prosessen med etablering av den regionale samhandlingsstrukturen. Kristiansand kommune har tatt på seg ansvaret for Digi Agder og leder det. Gjennom Digi Agder tilbys et digitaliseringsløft for kommunesektoren i landsdelen. Her deltar alle 25 kommuner og fylkeskommune.

Medvirkning, spesielt med ungdomsråd: Vi ser vi tydelig at engasjement i kommunale ungdomsråd er helt avhengig av kommunens ressurser for å legge til rette for et fungerende råd. Erfaringsvis har større kommuner bedre og mer velfungerende ungdomsråd enn mindre kommuner. Dette danner et godt underlag for rekruttering og muligheten til å sette sammen et Ungdommens fylkesting i Agder.

Vårt inntrykk er at nye Kristiansand kommune har en langt bedre oppfølging av ulovlige tiltak enn hva som var tilfelle i Søgne kommune. Dette gjelder f.eks. privatisering i friluftsområder og ulovlige byggetiltak med privatiserende effekt (f.eks. i strandsonen).

Sammenslåingen har medført at det har blitt et stort faglig planmiljø i Kristiansand kommune som kommer hele storkommunen til gode. Det lages nå planer med høy kvalitet. Da de var tre kommuner var det svært stort trøkk i Søgne blant annet på grunn av mange saker i strandsonen og utbyggingen av Tangvall. Søgne kommune hadde etter vår opplevelse kapasitetsutfordringer. Songdalen var en typisk innlandskommune som fylkeskommunen hadde god kontakt med. Fylkeskommunen opplevde at det var behov for planveiledning i Søgne og Songdalen.

Etter sammenslåingen har det vært mindre behov for planveiledning. Årsaken til dette er antagelig at Kristiansand kommune har en stor planavdeling med god kompetanse. Innenfor planområdet antar vi at det vil bli en ny overgangsperiode der det blir vanskelig å få kontakt med kommunene. Dette vanskeliggjør samhandlingen. Det er grunn til å tro at det deretter vil bli økt behov for planveiledning av Søgne og Songdalen.

Samarbeidet med felles skoleprosjekt på Tangvall har vært konstruktivt og løsningsorientert i den nye kommunen. Samarbeidet før sammenslåingen med Søgne kommune var ikke like enkelt.»

«Vår opplevelse er at nye Kristiansand ikke har prioritert å holde forvaltningsplanene for friluftslivsområdene i kommunen oppdatert, og dette har trolig gått utover muligheten til å skaffe finansering til å gjennomføre tiltak i Søgne og Songdalen.

Vårt inntrykk er at det er mindre oppmerksomhet rundt utvikling av nye friluftslivstiltak i Søgne og Songdalen i regi av kommunen, enn før sammenslåingen.»

«Det var god energi og kraft i etableringen av nye Kristiansand, og dette har blitt forsterket samtidig som organisasjonen har fått satt seg. Så snart beslutningen om prosess for etablering av nye organisasjoner merket Agder fylkeskommune at «luften gikk ut av ballongen», og det merkes en usikkerhet rundt utviklingsarbeid allerede.

Fylkeskommunens inntrykk er at spørsmålet om oppløsning opptar mye kapasitet og oppmerksomhet til de enheter som arbeider med samhandling og strategi som fylkeskommunen samarbeider med om samfunnsutvikling. Det er et inntrykk som har vært tilfelle i noe tid. I overgangsfasen var det vanskelig å få kontakt med kommunene. Vi opplevde at kommunene hadde store kapasitetsproblemer.»

«På et overordnet nivå frykter vi at en prosess med å etablere tre nye organisasjoner vil ta bort utviklingskraften i en lengre periode og ta fokuset bort fra våre felles mål for 2030. Vi er bekymret for at dette vil redusere attraktiviteten til et viktig bo og arbeidsmarked.»

5.4.3. NHO Agder

Utdrag av uttalelsen:

«NHO Agder mener generelt at dagens kommunestruktur i regionen er en begrensende faktor for regional utvikling – først og fremst fordi det er for mange kommuner og for mange av kommunene er for små.

Den enkelte bedrifts strategiske interesser er sjelden definert av kommunegrenser. I praksis forholder bedriftene seg primært til det som er funksjonelle bo- og arbeidsmarkedsområder. Bo- og arbeidsmarkedsområdene bør bli større for å stimulere til høyere aktivitetsnivå og regional vekst. Primært handler dette om at man regionalt bygger mer effektiv infrastruktur, samt at arealplanlegging sees i en regional og ikke bare kommunal kontekst.

Større bo- og arbeidsmarkedsområder bidrar til at det blir enklere for bedriftene å rekruttere riktig kompetanse. Vi vet at to av tre bedrifter i Agder oppgir manglende tilgang på kompetanse som en veksthemmende faktor. Samtidig bidrar større bo- og arbeidsmarkedsområder til å utvide markedspotensialet for mange bedrifter, parallelt med at mer effektive transport- og logistikk-løsninger reduserer kostnader.

Når det gjelder sammenslåingen av Søgne, Songdalen og Kristiansand til én kommune, er det vår bestemte vurdering at dette har vært et skritt i riktig retning. Fra bedriftenes perspektiv hadde det riktignok vært en enda bedre løsning om flere av kommunene rundt Kristiansand ble samlet på en måte som reflekterer det naturlige bo- og arbeidsmarkedet i regionen, men i sum fremstår likevel sammenslåingen av Søgne, Songdalen og Kristiansand som den aller viktigste effekten av kommunereformen i vår region.

Dagens Kristiansand kommune har bedre forutsetninger for å være en samlende regionhovedstad. Dersom kommunen blir splittet opp, vil det være et klart steg i feil retning. Det vil også bidra til økt usikkerhet og manglende forutsigbarhet for bedriftene. I tillegg vil det være en svært lite effektiv bruk av begrensede offentlige midler. Fusjonskostnaden er allerede tatt, og da er det ekstremt lite

hensiktsmessig å påføre regionen økte kostnader med å reversere et vedtak som har vist seg å ha positive regionale ringvirkninger.

En eventuell oppsplitting av Kristiansand kommune vil derfor ha klart negativ effekt for bedriftene, både i Kristiansand og i regionen for øvrig.

Denne vurderingen blir sterkt understøttet av entydige tilbakemeldinger fra våre medlemsbedrifter i nye Kristiansand. De opplever den nye kommunen som en positiv bidragsyter til regionens vekstpotensial. Det gjelder også i stor grad de bedriftene som har tilhold i det som tidligere var Søgne og Songdalen kommuner.

NHO Agder vil på denne bakgrunn sterkt fraråde at man iverksetter en prosess for å splitte opp eksisterende kommuner.»

5.4.4. Næringsforeningen i Kristiansand

Utdrag av uttalelsen:

«Helt innledningsvis må vi understreke at næringslivet ikke kjenner noen kommunegrenser, de forholder seg til bo- og arbeidsmarkeder. Og bo- og arbeidsmarkedet i vår region blir bare større med de nye veiene som snart åpner.

Flere kommuner burde vært med i den nye stor-kommunen. Dette ser vi særlig i samarbeidet mellom Lillesand og Kristiansand, hvor vi har god og tett dialog.

Vi opplever ikke noe trykk i medlemsmassen for at kommunen skal løses opp, tvert imot. Det har vært oppstartsproblemer knyttet til innkjøring for den nye kommunen, men dette er helt forventet og har vært mulig å løse.

Etableringer og investeringer skjer der man vurderer det som mest hensiktsmessig. Helt avgjørende for dette er rammevilkår og kvalitet i saksbehandling og planarbeid. Nye runder om kommunestruktur vil redusere dette, og sette de tre kommunene i en svakere finansiell situasjon enn de er i dag. Vi konstaterer at regjeringen i sitt statsbudsjett ikke kompenserer kostnadene knyttet til en oppsplitting verken på kommunalt eller fylkeskommunalt nivå.

På denne bakgrunn advarer vi på det sterkeste mot å løse opp den nylig sammenslåtte kommunen. Vi ser at mange kan gjøre seg sine tanker om prosessen som lå bak sammenslåingen, både lokalt og i Stortinget. Men næringslivet ser framover, ikke bakover. Vi opplever god driv i den nye kommunen, og frykter dette vil stanse opp med en reversering.

Kommunen er etablert, systemer er integrert, fagfolk er satt sammen i nye og mer kompetente miljøer og det politiske miljøet med en blanding av folk fra de tre tidligere kommunene, har snart styrt i en hel valgperiode. En oppløsning nå vil hemme investeringer og nye etableringer, fordi det skapes usikkerhet om kommunal saksbehandling. Vi frykter fagfolk vil forsvinne, fagmiljøer løses opp og kvaliteten på planer og saksbehandling forvitre. Hvem som vil velge å jobbe i den ene eller de to nye småkommunene, er helt i det blå. I tillegg vil utvikling av kommunene i realiteten bli satt på vent i fire år til 2027, fordi det er da oppløsningen tidligst kan skje. Vi nærmer oss altså 2030 før

vi har tre fungerende kommuner i drift; erfaringen fra Kristiansand var at dette måtte ha et par år for å sette seg.

I denne tiden skal næringslivet få opp tempoet med den grønne omstillingen for å styrke næringslivets konkurransekraft, samt finne nye forretningsmodeller. Vi skal skape nye verdikjeder innen blant annet havvind og hydrogen der hele fylket er avhengig av at Kristiansand er motor for utviklingen.

Regionhovedstadens betydning for fylkets utvikling kan nesten ikke overvurderes. En tredjedel av alle innbyggerne i Agder bor i Kristiansand. Hele Agder skal være med og omstilles til nye tider, men det skjer ikke hvis motoren stopper opp, det vil si hvis kommunen må fokusere innover og bruke energien på å splitte opp fagmiljøer, forhandle med ansatte og sette nye fagmiljøer på vent i fire år. Et slikt scenario er ikke bare lite attraktivt for næringsliv. Det er også lite attraktivt å jobbe i. Vi frykter at kommunen vil miste mange av sine beste ansatte hvis de må gjennom en ny prosess med kommunestruktur. Et konkret eksempel: I media har vi lest om blant annet en saksbehandler fra gamle Songdalen som sier det tydelig: Nå er jobben interessant, det faglige miljøet bra og hun kan jobbe med det hun er god på. Før hadde hun mange oppgaver som var utenfor ekspertisen.

Da kommunene ble slått sammen, handlet det mest om at Søgne og Songdalen skulle inn i Kristiansand. Derfor engasjerte nok saken mest der, fordi endringene var mest synlige. Nå vil det påvirke hele kommunen. Skal det være en folkeavstemning, så ber vi om to ting:

- Hele kommunen må høres, fordi det angår hele kommunen. Historikken bak sammenslåingen – om den var rett eller feil – endrer ikke dette. En oppsplitting angår hele kommunen.
- Avstemningen må holdes våren 2023, slik at den er avgjøres før kommunevalget»

5.4.5. Kvadraturen Gårdeierforening og Kvadraturforeningen

Utdrag av uttalelsen:

«Kvadraturen Gårdeierforening og Kvadraturforeningen representerer 40 gårdeiere og 250 virksomheter innen handel, servering, opplevelser, tjenesteyting og service i sentrum. Kvadraturen er landsdelens største sentrum for handel, servering og opplevelse. Kvadraturen er også regionens viktigste knutepunkt for transport og offentlig kommunikasjon.

Kristiansand, Søgne og Songdalen har hatt et felles bo- og arbeidsmarked i alle år. Kvadraturen har vært det naturlige felles bysentrum for de tre kommunene også forut for etablering av den nye kommunen.

Vi er bekymret for Kristiansands posisjon som regionhovedstad dersom man nå starter en prosess med oppsplitting av den nye storkommunen. Uro og uforutsigbarhet rundt politiske rammer og planer påvirker næringslivet negativt. Vi ser at usikkerhet rundt kommunestruktur påvirker potensielle investeringer og nyetableringer: næringslivet har behov for mest mulig forutsigbare og klare rammebetingelser.

Vi har behov for en offensiv kommune som har klare ambisjoner og planer for videre utvikling og vekst for regionhovedstaden. Dette oppnår vi ikke med å gå tilbake til tidligere strukturer. Perioden

forut for kommunesammenslåing erfarte vi fra næringslivets ståsted at satte mange kommunale prosesser og beslutninger på vent. Vi opplevde en periode på 2-3 år forut for sammenslåingen som en periode preget av med mye usikkerhet, forsinkelser i saksprosesser og manglende grunnlag/myndighet for å kunne fatte beslutninger i viktige saker for næringslivet. De ulike avdelingene i kommunen ble pålagt mye ekstra arbeid i forbindelse med kommunesammenslåingen, og hadde i lange perioder store utfordringer med å kunne levere og følge opp på næringsrelaterte saker. Etter kommunesammenslåingen har det naturlig nok vært en periode med tilpasning og innkjøring, noe som også har påvirket hvordan kommunen har kunnet prioritere ulike næringsrelaterte saker. Det er først nå etter at den nye kommunestrukturen har vært på plass siden 2020, at vi opplever at kommunens fagfolk og fagmiljøer har kommet såpass på plass at vi ser resultatene av den nye kommunen.

Vi frykter at dersom vi nå går inn i en prosess med oppløsning av den nye kommunen at vi vil «rykke tilbake til start», og at det blir nye år med usikkerhet, manglende avklaringer og muligheter for å ta viktige beslutninger. Vi er bekymret for hva dette gjør med det eksisterende fagmiljøet i kommunen, samt ikke minst hvordan det vil påvirke rekruttering av nye fagfolk. Næringslivet trenger at kommunen oppfattes som en attraktiv arbeidsgiver slik at vi sikrer et godt og kompetent fagmiljø.

Dersom vi kommer i en situasjon hvor kommunevalget i 2023 blir preget av kommuneoppløsning, vil dette sette regionen sterkt tilbake. Det er kritisk dersom det blir beslutning om kommuneoppløsning: det betyr en 4 års periode med en kommune «på vent» med påfølgende tid og prosesser som gå med til reetablering av de gamle kommunene. I de neste 5-6 årene blir fokus på oppløsning, ikke vekst og utvikling som regionen trenger.

Dersom det skulle komme til en folkeavstemning mener vi det er avgjørende at hele kommunen høres. Kommunestrukturen angår alle i den nye kommunen, både innbyggere og næringsliv. Konsekvensene av en evt. oppløsning påvirker alle, uavhengig om du ligger i gamle Songdalen, Søgne eller Kristiansand.

Vi er videre tydelige på at en avstemming må avholdes våren 2023. Hva som skal skje med kommunestrukturen må være avgjort før kommunevalget. Vi må unngå at neste års kommunevalg blir preget av usikkerhet og uavklarte beslutninger knyttet til kommunestrukturen.»

5.4.6. Universitetet i Agder

Utdrag av uttalelsen:

«Handlingsplanen for Universitetsbyen Kristiansand 2020-2024 ble vedtatt av Universitetsstyret ved UiA 17. oktober og av Bystyret i Kristiansand 24. oktober 2018, og igjen vedtatt ved behandlingen av planstrategien for nye Kristiansand kommune 27. november 2019.

Sentrale handlingspunkter i handlingsplanen er:

- Kristiansand har sterk tiltrekningskraft på motiverte studenter, kompetent arbeidskraft og virksomheter.
- Kristiansand har en særegen og åpen samarbeidskultur mellom universitetsmiljø, kommune og region, sykehus, næringsliv, kulturliv og frivillige organisasjoner.

- Det er god kontakt mellom aktørene og en måte å tenke og samhandle på som bidrar til felles styrking, økt kraft og utvikling av den enkelte aktør og av regionen.
- Kristiansand er preget av samskaping. Dette tankesettet bidrar til økt kunnskap og forståelse, gir nye perspektiver, bedre løsninger, innovasjon og drivkraft til å løse komplekse utfordringer.

Strategien samler seg under tre hovedområder, hvor universitetsbyen Kristiansand skal kjennetegnes av:

- Nærhet mellom universitet og by
- Samspill mellom universitet og samfunns- og arbeidsliv
- Nyskaping og gründerkultur

Et sterkt og samlet Kristiansand er den beste samarbeidspartneren for UiA for å oppnå handlingsplanens målsettinger. Den omfattende sammenslåingsprosessen Kristiansand kommune gjennomførte med tidligere Søgne og Songdalen kommuner medførte en kommune som ble betydelig mer innadventt, mindre tilgjengelig og med et større behov for å bruke tid og ressurser på indre anliggender. Slike prosesser er både langvarige og omfattende, og UiA er derfor bekymret for konsekvensene en mulig oppsplitting av de tre kommunene vil ha for samarbeidsrelasjonen til kommunen og for evnen til å gjennomføre den ambisiøse handlingsplanen for universitetsbyen som er vedtatt. UiA mener at en ny tidkrevende, intern organisatorisk prosess vil svekke gjennomføringsevnen og styrken i samarbeidet mellom Kristiansand kommune og universitetet.»

.....

«Det er ingen tvil om at størrelse teller i mange sammenhenger. Spesielt i arbeidet med å fremme saker og interesser for sentrale myndigheter er det ofte av betydning hvem som uttaler seg. Kristiansand er som landsdelshovedstad meget sentral i denne sammenheng. Den siste tiden har vi spesielt sett innenfor den betydelige regionale satsingen på havvind at det er avgjørende at Kristiansand kommune har styrke og kraft nok til å nå frem med regionens anliggende. Det er viktig at Kristiansand regnes som «storby» i nasjonale sammenhenger.

Visjonen til Kristiansand kommune er «sterkere sammen». Det er snart 3 år siden Kristiansand ble en ny og sammenslått kommune. Det er brukt mye tid og ressurser på å skape de gode samarbeidsrelasjonene og de offensive planene kommunen og UiA har på mange områder. En kommuneoppsplittingsprosess vil sette oss betydelig tilbake og det vil svekke vår samlede gjennomføringskraft.

Universitetet i Agder anmoder om at Kristiansand kommune videreføres som én samlet kommune. Det mener vi vil være det beste for å utvikle Kristiansand som en god vertskapsby for universitetet, som attraktiv og spennende studieby, som landsdelshovedstad og som en samlet kraft for å gjennomføre de gode planene og ambisjonene vi sammen har for regionen.»

5.4.7. Sørlandet sykehus HF

Utdrag av uttalelsen:

«Det er positive erfaringer med sammenslåing av de tre kommunene. Kristiansand kommune har et veldrevet kommunalt helsetjenestetilbud. Det er SSHFs inntrykk at det var en vel utført prosess med sammenslåing, og at en fikk planlagt overgangen godt. Endringen har ført til et mindre

byråkratisk system for samhandling da en gikk fra fem til fire samhandlingsregioner. Dette sparer oss nå for tid og innsats.»

«... Vi vil likevel legge til at selve sammenslåingsprosessen førte til en mer «introvert» kommune, som ikke hadde utviklingskapasitet til samhandling mens dette pågikk. Det var forståelig at selve prosessen krevde betydelig utviklingsressurser. Dette er nå tilbakelagt, og vi ser ikke fram til en eventuell reverseringsprosess som sannsynligvis vil kreve minst like omfattende utviklingskapasitet til interne prosesser. Det er betydelige behov for å ha kapasitet/bemannning til samhandling og tjenesteutvikling mellom sykehus og kommuner i Agder og som også krever prioritet i ledelse.»

«Kort oppsummert erfarer Sørlandet sykehus at dagens Kristiansand kommune bidrar tydeligere til en faglig utvikling av helsetjenestene i Agder. Den sammenslåtte kommunen er mer robust med tanke på samhandlingen både strategisk, faglig og administrativt - om det viktige samarbeidet om behandling av pasienter i opptaksområdet.»

5.4.8. Statens vegvesen

Utdrag av uttalelsen:

«For Statens vegvesens virksomhet har det ikke stor betydning om Kristiansand kommune forblir som i dag eller deles i to eller tre kommuner.

Generelt vil vi likevel peke på at færre kommuner bidrar til enklere prosesser for areal- og transportutvikling.

Arealbruksstyringen blir enklere med større kommuner, fordi utviklingen i mindre grad vil være preget av «konkurrans» om næringsetableringer og utbygginger innenfor et felles bo- og arbeidsmarkedsområde.

Arbeid med bypakker/byvekstavtaler krever sterk samhandling og stor grad av konsensus mellom kommune(r), fylkeskommune(r) og stat. Kompleksiteten i dette arbeidet vil generelt være økende med økende antall kommuner som skal inngå i bypakken/byvekstavtalen.» .... «Det foreligger nå lokalpolitiske vedtak for fase 3, hvor siste del av arbeidet har skjedd i ny struktur med én fylkeskommune og fem i stedet for syv kommuner.»

Øvrige uttalelser

Vi har også fått uttalelser fra LO i Agder, Husbanken, Nasjonal kommunikasjonsmyndighet, Skatteetaten, Arkivverket og Agder politidistrikt. Ingen av disse har konkrete synspunkter på om en deling vil påvirke kommunens rolle i samfunnsutviklingen, og de vil forholde seg til kommunene uavhengig av struktur. Husbanken deler imidlertid erfaringen om at kommunen ble innadvendt i sammenslåingsperioden, og ikke kunne prioritere samarbeidet som planlagt. LO er primært opptatt av de ansattes situasjon, jf. omtale i kapittel 3.

5.5. Konsekvenser av en kommunedeling

5.5.1. Status og utfordringer framover uten deling

Utfordringsbildet vi står overfor som samfunn både lokalt, i regionen, i landet og globalt viser tydelig at det er stort behov for snarlig og løpende omstilling og effektivisering dersom vi skal kunne opprettholde tjenestetilbud og levestandard i årene framover. Vi må endre samfunnet slik at vi kan oppnå både økologisk, økonomisk og sosial bærekraft over tid.

Kommunesektorens egen organisasjon KS har lansert «Framtidsvertøyet 2040»², hvor budskapet er:

«Det er for sent å fikse 2040 i 2040

Hvilke løsninger kan folkevalgte velge? Velger vi smart tidsnok, kan vi lykkes med å få i gang prosjekter for å få flere i arbeid, kommune-Norge kan bli langt mer innovativ og vi kan lykkes med løsninger som kombinerer effektivitet med kvalitet. Alternativene som ellers vil presse seg fram er høyere skatt, mer egenbetaling av helse- og omsorg og redusert kvalitet på tjenester vi trenger.»

Sjefsøkonom i KS, Torbjørn Eika, sier det slik:

«Kommunesektoren er ikke i noen annen båt enn resten av norsk økonomi. Og norsk økonomi vil stå i en skvis mellom redusert inntekstvekst, lavere finansieringsbidrag fra oljefondet og høyere vekst i behovene. Dette dreier seg om flere eldre, færre yngre, klimakrise, naturkrise og nå i det siste økt vekt på sikkerhet, selvberging og forsvar.»

Kristiansand kommune har lagt vekt på dette omstillingsbehovet ved etableringen av ny kommune fra 2020, og har i dag et tydelig fokus i denne retningen, og egne enheter som jobber systematisk med de sentrale problemstillingene. Kommunen har i 2022, etter at selve kommunesammenslåingen og pandemien krever mindre, kunnet konsentrere seg om å realisere det planlagte arbeidet. Over tid vil de kunne høste de ønskede gevinstene av innovasjonsarbeidet. Kommunens brede fagmiljø arbeider også godt med ny arealdel til kommuneplanen tilpasset utfordringsbildet, og har utviklet et ambisiøst og godt system for regnskap og budsjett for klimagassutslipp.

Statsforvalteren legger med støtte i mottatte uttalelser fra næringsliv, regionråd, fylkeskommune og statlige aktører til grunn at Kristiansand nå i 2022 - 23 har en reell og viktig rolle som motor for regional utvikling. Kommunen gir et vesentlig bidrag til arbeidet med å sikre landsdelens interesser i det grønne skiftet, med sentral posisjon innen havvind og etablering av annen ny industri. Kommunens deltakelse i #Vårt Agder, og i forskning og utvikling på et bredt spekter, er viktig og nyttig for alle kommunene i Agder. Kommunens rolle i storbynettverket i KS har medført en langt bedre kontakt med, og klart økt mulighet for innflytelse på nasjonale aktører, myndigheter og politikikutvikling, på vegne av hele Agder. Kristiansand har tatt en rolle i pandemihåndteringen som de andre kommunene også har nytt godt av.

---

² KS 2022: <https://www.ks.no/fagomrader/innovasjon/norge-2040/steg-1-norge-2040/>

Videreføring av dagens kommune uten deling vil innebære å videreføre denne satsingen, under antatt stramme økonomiske rammer. Dette vil skje i en situasjon hvor konkurransen om den beste kompetansen øker over tid. Oppgaven med å sikre et bredt og godt fagmiljø med utviklingskraft over tid i møte med demografiske endringer i samfunnet vil være sentral.

5.5.2. Konsekvenser av en deling

- Et vedtak om deling med iverksetting fra 2026 eller 2028 vil medføre betydelig risiko for at kommunens organisasjon blir mer innadventt i en periode på 3-6 år, og mindre grad i stand til å ivareta eksterne kontakter og være aktiv i sin regionale utviklingsrolle. Erfaringene fra sammenslåingsperioden viser dette.
- Agder er nå inne i et begrenset tidsvindu i det grønne skiftet, hvor beslutning om store etableringer med langvarige virkninger blir tatt. Det er risiko for at en innadventt regionhovedstad opptatt med intern deling kan medføre tapte muligheter for etableringer og økonomisk vekst i Agder. Det er ikke gitt at et slikt etterslep kan tas igjen i ettertid. Tvert om er det risiko for at et slikt tap/tilbakeslag vil medføre redusert økonomisk utvikling og økende akkumulert tap i en lengre periode.
- Selve arbeidet med å gjennomføre delingen og etablere to eller tre nye kommuner vil være en stor arbeidsoppgave, som i stor grad vil falle på nettopp de personellressursene i staber og ledelse som er avgjørende for å opprettholde utviklingskraft og gjennomføre omstilling. Denne delen av organisasjonen er nå ikke i normal posisjon for nye store utfordringer. Disse medarbeiderne har vært tungt belastet over tid gjennom både bygging av ny kommune og deretter håndtering av pandemien. De sentrale stabene er allerede nedbemannet i forhold til situasjonen før sammenslåing, som en del av effektiviseringen etter sammenslåing. Ressursene til å utføre delingsarbeidet er derfor mindre nå enn i sammenslåingen. Et vedtak om deling vil gi økt risiko for at kommunen mister nøkkelpersoner, og særlig innovasjonskompetanse.
- Kristiansand vil kunne videreføre arbeidet innen området Samhandling og innovasjon etter en deling, men delingen vil redusere ressursgrunnet for denne krevende satsingen. Det synes klart at kommuner på størrelse med Søgne og Songdalen ikke vil kunne ha spesialiserte enheter av denne typen etter deling, og normalt ikke vil kunne ta ansvar i de mer krevende prosjektsamarbeidene. Innen nødvendige oppgaver som næringsutvikling kan samarbeid være en mulig løsning, jf. at Birkenes kommune i dag har dette samordnet med Kristiansand.
- Statsforvalteren vurderer at det omfattende og systematiske arbeidet Kristiansand nå gjør i forhold til oppfølging av alle FNs bærekraftsmål, og for klimagassutslipp spesielt, er viktig og nødvendig i møte med alvorlige og presserende problemer. En deling vil kunne bremse dette arbeidet. Andre kommuner på størrelse med Søgne og Songdalen har så langt ikke vært i stand til å ta tak i disse utfordringene i samme grad som storkommunen. Særlig Songdalen vil også være liten i forhold til å kunne ha gode fagmiljø innen arealplanlegging og teknisk sektor.